ВИКТОР ПЕЉЕВИН

GENERATION ‘P’

1. ћирилично издање

Превела са руског
Наталија Ненезић

ПЛАТΩ
БЕОГРАД
2017

Успомени на средњу класу

Све робне марке које се помињу у тексту припадају њиховим цењеним власницима, и сва права су заштићена. Називи роба и имена политичара не односе се на стварне производе са тржишта, већ представљају само пројекције елемената тржишно-политичког информативног простора, које су принудно индуковане као објекти индивидуалног ума.

Аутор моли да се схвате искључиво у том смислу. Остале подударности су случајне.

Ставови аутора могу да се разликују од његове тачке гледишта.

I'm sentimental, if you know what I mean;
I love the country but I can't stand the scene.
And I'm neither left or right.
I'm just staying home tonight,
Getting lost in that hopeless little screen[1]

Leonard Cohen

[1] Ја сам сентименталан, ако схватате на шта мислим:
Волим државу, али не могу да поднесем оно што се дешава.
И нисам ни леви ни десни.
Просто, вечерас остајем код куће,
Губећи се у том безнадежном малом екрану (енгл.)
Леонард Коен

ГЕНЕРАЦИЈА ‘П’

Некада је у Русији заиста живела безбрижна млада генерација која се осмехнула лету, мору и сунцу – и одабрала пепси.

Сада је већ тешко установити зашто се то догодило. Вероватно се није радило само о изванредном укусу тог пића. Ни о кофеину, због којег клинци стално траже нову дозу, и који их од малена неповратно уводи у кокаински фарватер. Чак ни о баналној корупцији – желели бисмо да верујемо да је партијски бирократа, од кога је зависило закључивање уговора, просто заволео ту тамну течност пуну мехурића сваким делићем своје душе која је престала да верује у комунизам.

Разлог је највероватније лежао у чињеници да су идеолози СССР-а сматрали да постоји само једна истина. Зато генерација ‘П’заправо није имала никаквог избора, и деца совјетских седамдесетих изабрала су пепси, исто онако као што су њихови родитељи изабрали Брежњева.

Било како било, та деца су, лежећи лети на морској обали, дуго гледала ведри плави хоризонт, пила топлу пепси-колу пуњену у стаклене боце у граду Новоросијску, и маштала о томе како ће једног дана далеки и забрањени свет с оне стране мора ући у њихов живот.

Прошло је десет година, и тај свет је почео да улази – најпре опрезно и с љубазним смешком, а затим све сигурније и смелије. Једна од његових визиткарти постао је спот који рекламира пепси-колу – спот који је, како су уочили многи аналитичари, постао преломна тачка у развоју читаве светске културе. У њему су упоређивали два мајмуна. Један од њих је пио *обичну колу*, и могао да обавља неке једноставне логичке радње са коцкама и палицама. Други је пио пепси-колу. Весело фућкајући он се возио у џипу према мору, окружен девојкама, којима се очигледно фућкало на женску равноправност (при блиском контакту са мајмунима најбоље је једноставно не размишљати о таквим стварима, јер ће равноправност и неравноправност бити подједнако тешке за душу).

Ако мало боље размислимо, већ тада се могло наслутити да није ствар у пепси-коли, већ у новцу с којим је она била директно повезана. На тај закључак наводили су, прво, класична фројдовска асоцијација, везана за боју производа; друго, логичан закључак – испијање пепси-коле омогућава куповину скупих кола. Али ми нећемо детаљно да анализирамо овај спот (иако бисмо можда управо овде нашли објашњење зашто такозвани шездесеташи упорно називају генерацију 'П' говнопијама). За нас је важно само то да је дефинитиван симбол генерације 'П' постао мајмун у џипу.

Спознаја о томе како момци из рекламних агенција на Медисон авенији замишљају свој аудиторијум, такозвану *target group,* била је помало увредљива. Али нисмо могли а да се не изненадимо њиховим дубоким познавањем живота. Управо овај спот је великом броју мајмуна који су се смрзавали у Русији дао до знања да је дошло време да се пребаце у џипове и приступе кћерима човечијим.

Глупо је тражити у томе трагове антируске завере. Антируска завера неоспорно постоји – само је проблем у томе што у њој учествује читаво одрасло становништво Русије. Тако да пепси-кола с тим нема никакве везе. Оно што се десило било је део светског процеса, који је оставио трага у многим књигама (довољно је да се сетимо *Ишчекивања мајмуна* Андреја Битова, или *Бразавилске плаже* Вилијама Бојда). Овај процес није заобишао ни Америку, мада се тамо све десило потпуно другачије – кока-кола је потпуно, дефинитивно и неповратно избацила пепси-колу са црвено обојеног поља, што је за мислећег човека једнако победи код Ватерлоа. То је имало везе са деловањем религиозне деснице, која је веома јака у Сједињеним Државама. Она не признаје еволуцију; кока-кола се боље уклапа у њихову слику света, зато што мајмун који је пије и даље остаје мајмун. Али, већ дуго говоримо о мајмунима – а заправо смо хтели да се позабавимо човеком.

Вавилен Татарски родио се много пре ове историјске победе црвеног над црвеним. Зато је он аутоматски припадао генерацији ‘П’, иако дуго уопште није имао појма о томе. Да су му оних давних година рекли да ће када одрасте постати копирајтер, он би вероватно у чуду испустио флашу пепси-коле право на врели шљунак пионирске плаже. Тих давних година било је пожељно да деца жуде за сјајним шлемом ватрогасца или белим лекарским мантилом. Чак и мирољубива реч *дизајнер* изгледала је као сумњиви неологизам који је ушао у велики руски језик преко лингвистичке квоте, пре првог озбиљног заоштравања међународних односа.

Али у то време у језику и, у животу уопште, било је веома много сумњивих и чудних ствари. Узмимо, рецимо,

само име *Вавилен* којим је Татарског наградио отац, у чијој су души били сједињени вера у комунизам и идеали шездесеташа. Оно је било акроним од речи *Василиј Аксјонов* и *Владимир Иљич Љењин*. Отац Татарског је очито могао лако да замисли исправног Љењиновог следбеника, како над слободном аксјоновском страницом закључује да марксизам у основи заступа слободну љубав, или естету, лудог за џезом, којег ће некаква отегнута соло деоница довести до изненадне свести о победи комунизма. Али није такав био само отац Татарског – таква је била читава совјетска генерација педесетих и шездесетих, која је подарила свету аматерско певање и свршила избацивши у црну празнину космоса први сателит – четвороногог сперматозоида будућности, која на крају није ни наступила.

Татарски се јако стидео свог имена, кад год је било могуће представљао се као Вова. Затим је почео да лаже другове како му је отац дао то име јер се интересовао за источњачку мистику, и мислио заправо на древни Вавилон, чију тајну доктрину он, Вавилен, треба да наследи. А легуру Аксјонова и Љењина отац је направио зато што је био следбеник манихејизма и натурфилософије, и сматрао се обавезним да успостави равнотежу између начела светла и таме. Упркос овом сјајном објашњењу, у седамнаестој години Татарски је са задовољством изгубио своју прву личну исправу, а другу је добио већ као Владимир.

После тога његов је живот текао сасвим обично. Уписао се на факултет техничких наука – не зато што је волео технику (његова струка биле су некакве електричне пећи за топљење руда), него зато што није хтео да иде у војску. Међутим, у двадесет првој десило му се нешто што је решило његову даљу судбину.

Лети, на селу, прочитао је малу књигу Бориса Пастернака. Стихови према којима раније није осећао никакву

наклоност су га до те мере потресли да неколико наредних недеља није могао да размишља ни о чему другом, а затим је и сам почео да их пише. Заувек је запамтио зарђалу шасију аутобуса који је стајао укосо заривен у земљу на ободу подмосковске шуме. Поред те шасије на ум му је пао први стих у животу – *Сардине облака ӣлове на јуӣ* (касније му се чинило да ова песма мирише на рибу). Речју, случај је био потпуно типичан, и типично се завршио – Татарски се уписао на филолошки. Истина, на групи за поезију није прошао – морао је да се задовољи преводом са језика народа СССР. Татарски је своју будућност замишљао отприлике овако: преко дана – празна слушаоница на филолошком, упоредан превод са узбекистанског или киргиског, који треба уримовати до одређеног рока, а увече – рад за вечност.

Затим се неприметно десило нешто што ће бити од суштинске важности за његову будућност. СССР, који су почели да обнављају и побољшавају отприлике онда када је Татарски одлучио да промени занимање, толико се побољшао да је престао да постоји (ако је држава способна да достигне нирвану, ово је био управо тај случај). Зато више није могло бити ни говора ни о каквом преводу са језика народа СССР. Био је то ударац, али Татарски га је добро поднео. Остао је рад за вечност, и то је било довољно.

И ту се десила непредвиђена ствар. И с вечношћу, којој је Татарски одлучио да посвети свој рад и своје дане, такође је почело нешто да се дешава. То Татарски никако није могао да схвати. Та вечност је – а тако је, у сваком случају, увек мислио – била нешто поуздано, неуништиво, и нимало зависно од краткотрајних земаљских деоба. Ако је, рецимо, мала Пастернакова збирка, која је променила његов живот, већ доспела у ту вечност, није било силе која би одатле могла да је избаци.

Испоставило се да није баш тако. Испоставило се да је вечност постојала само док је Татарски у њу искрено веровао, и ње у суштини није било нигде изван граница те вере. Да би се искрено веровало у вечност требало је да ту веру деле и други – зато што се вера која се ни са ким не дели назива шизофренија. А с другима – укључујући и оне који су учили Татарског да се равна према вечности – почело је да се дешава нешто чудно.

Није да су они променили своје раније погледе, не. Сâм простор куда су били усмерени ранији погледи (поглед је увек некуд усмерен) почео је да се смањује и да нестаје, док од њега није остала само микроскопска мрља на ветробранском стаклу ума. Унаоколо су почели да промичу потпуно другачији пејзажи.

Татарски је покушао да се бори, правећи се да се заправо ништа не дешава. Испрва му је то полазило за руком. У блиском контакту са другим људима, који су се такође правили као да се ништа не дешава, неко време је у то и могло да се верује. Крај је наступио неочекивано.

Једном се, за време шетње, Татарски зауставио поред продавнице обуће која је била затворена због паузе за ручак. Иза њеног излога лебдела је у летњој спарини љупка дебела продавачица, коју је Татарски у себи због нечег одмах крстио Мањка, а посред гомиле разнобојних турских лажњака стајао је пар ципела несумњиво домаће производње.

Татарског је пресекао осећај моменталног препознавања. Биле су то салонке високих потпетица, направљене од добре коже. Жуто-риђе боје, проштепане светлоплавим концем, и украшене великим златним копчама у облику харфи, оне нису биле просто неукусне или ружне. Оне су очигледно биле отелотворење онога што је један припити професор совјетске књижевности са филолошког називао

„наш гешталт", и то је било тако јадно, смешно и дирљиво (нарочито копче-харфе), да су Татарском на очи наврле сузе. Ципеле су биле покривене дебелим слојем прашине – оне очигледно нису биле потребне епохи.

Татарски је знао да и он није потребан епохи, али је успео да се привикне на то сазнање, и чак је у њему налазио некакво горко уживање. То сазнање је за себе дешифровао речима Марине Цветајеве: *Разбацане по праху продавница (Где их нико никад није хтео!) Песме моје, као стара винца, дочекаће своје славе део*. Ако је у том осећају и било нечег понижавајућег, то се није односило на њега, него пре на свет који га окружује. Али скаменивши се испред излога, одједном је схватио да он не скупља прашину испод овог неба као посуда са драгоценим вином, него управо као ципеле са копчама-харфама. Осим тога, схватио је још нешто: вечност у коју је некада веровао, могла је да постоји само на државним донацијама – или, што испада исто, као нешто што је држава забранила. Штавише, она је могла да постоји само као полусвесна успомена некакве Мањке из продавнице обуће. А њој су, исто као и њему самом, ту сумњиву вечност просто уливали у главу, у истом пакету са познавањем природе и неорганском хемијом. Вечност је била произвољна – рецимо, да није Стаљин убио Троцког, него обрнуто, у њој би живела сасвим другачија лица. Али то чак није било ни важно, зато што је Татарски јасно схватао: у сваком случају Мањку за вечност једноставно није брига, и када она дефинитивно престане да верује у њу, никакве вечности више неће бити, јер где она може да буде? Или, како је записао у своју свеску када је дошао кући: „Када нестаје субјекат вечности, тада нестају и сви њени објекти – једини субјекат вечности је онај ко је се барем понекад сети".

Песме више није писао: после пропасти совјетске власти оне су изгубиле смисао и вредност. Последњи

стихови, који су настали одмах након тог догађаја, били су инспирисани песмом групе ДДТ (*Шта то беше јесен – то је лишће...*) и алузијама на касног Достојевског. Песма се завршавала овако:

Шта то беше вечност – то је бања,
Вечност – то је бања с пауцима
Али ако бању
Заборави Мања
Шта ће бити с Државом и свима?